

Riskinä toisten tahto?

Laadullinen analyysi yhdeksäsluokkalaisten alkoholiin liittyvistä riskiymmärryksistä

ANNA-SOFIA LEHTO & ANU KATAINEN & ANTTI MAUNU

Johdanto

Nuoret käyttävät alkoholia ja muita päihteitä niihin liittyvistä riskeistä huolimatta. Vaikka humalajuominen näyttäisi viime vuosina kääntyneen Suomessa laskuun ja raittiiden nuorten määrä on kasvanut (Raitasalo & Simonen 2011), alkoholinkäytön voidaan edelleen katsoa olevan varsin merkittävä osa suomalaisnuorten elämää: noin puolet 16-vuotiaista käyttää alkoholia vähintään kerran kuukaudessa (Raisamo & al. 2011). Tarkastelemme tässä artikkelissa sitä, minkälaisia riskejä nuoret itse liittävät alkoholinkäyttöön. Aineistonamme ovat yhdeksäsluokkalaisten nuorten ryhmähaastattelut, joiden avulla tutkimme, miten nuoret ymmärtävät juomisen riskit ja miten nämä ymmärrystavat ovat yhteydessä erilaisiin juomistilanteisiin.

Aiheen tärkeydestä huolimatta nuorten alkoholinkäyttöä on tutkittu varsin vähän laadullisin keinoin. Suomessa Klaus Mäkelä ja Matti Virtanen (1987), Eeva Pyörälä (1991), Jukka Törönen ja Antti Maunu (esim. 2006) sekä Jenni Simonen (2007) ovat tutkineet juomisen sosiaalisuutta ja juomiskulttuureita peruskouluikäisiä vanhempien nuorten sekä nuorten aikuisten keskuudessa. Alaikäisten ja vasta alkoholinkäyttöön tutustumassa olevien nuorten juomiseen on Suomessa perehtynyt laadullisin menetelmin ainoastaan Jaana Jaatinen (2000). Lisäksi Antti Maunu (2011) on tutkinut 16–17-vuotiaiden lukiolaisten ja ammattikouluilaisten juomisen sosiaalisia motiiveja. Laadullisella tutkimuksella on kuitenkin tärkeä rooli siinä, miten nuorten juomiseen liittyviin riskeihin voitaisiin vaikuttaa heidän omista lähtökohdistaan käsin. Lähtökohtanamme on, että nuorilla on omat käsityksensä siitä, minkälaista on turvallinen ja ”oi-

keanlainen” juominen. Päihdekasvatuksen pitää toimia yhteistyössä näiden käsitysten kanssa eikä määritellä nuorten juomista yksipuolisesti ja ulkopuolelta ongelmaksi.

Jaatisen (2000) tutkimus yläasteikäisten päihteiden käyttöön liittämistä merkityksistä tuo esiin, että alkoholilla on nuorten mielikuvissa tärkeä rooli keskinäisen yhteisöllisyyden rakentamisessa. Tässä tutkimuksessa lähtökohtanamme on nuorten juomistilanteiden ja näin ollen myös riskiymmärrysten moninaisuus. Tilannetekijöiden huomioinnilla pyrimme osoittamaan, että nuorilla on vivahteikkaita käsityksiä eri juomistilanteisiin sopivista juomistyyleistä samoin kuin niihin liittyvistä riskeistä. Tässä mielessä juuri 14–16-vuotiaat ovat tutkimuksen kannalta merkittävä ryhmä, koska alkoholinkäyttötavat ja käsitykset juomisen hyödyistä ja haitoista ovat vasta muotoutumassa. Nämä käsitykset eivät välttämättä vastaa aikuisten käsityksiä. Tutkimuksemme osoittaakin, että yhdeksäsluokkalaiset nuoret tulkitsevat juomistilanteita ja niihin liittyviä riskejä nuorista aikuisista poikkeavalla tavalla. Minkälaisia riskejä nuoret liittävät erilaisiin juomistilanteisiin? Miten nuoret sovittavat yhteen riskialttiin humalan ja riskien hallinnan?

Nuoret ja riskit

Riskillä viitataan sen arkimerkityksessä todennäköisyyteen, että jokin ikävä asia tai tapahtuma käy toteen. Nuorisotutkimuksessa riskin käsitteellä on ollut keskeinen merkitys ainakin kolmessa mielessä. Ensinnäkin nuoruus elämänvaiheena liitetään erilaisiin riskitekijöihin. Esimerkiksi huumekekeilut ja runsas alkoholinkäyt-

tö varhaisnuoruudessa indikoivat huono-osaisuutta ja ovat yhteydessä sosiaalisiin ja terveydellisiin haittoihin aikuisuudessa (esim. Huurre & al. 2011). Toisaalta riskien ottaminen voidaan nähdä keskeiseksi osaksi nuoruutta. Psykososiaalisesta näkökulmasta nuorten riskinotossa on kyse ikävaiheeseen kuuluvasta käyttäytymisestä, joka pohjautuu toisaalta riskinottoon kannustaviin nuorisokulttuurisiin tekijöihin ja toisaalta taas murrosiässä tapahtuviin, riskikäyttäytymiselle altistaviin fysiologisiin muutoksiin (France 2000). Kolmanneksi nuorten elämänpolkuja on tulkittu riskiyhteiskunnan, uusliberalismin ja nuoruuden hallinnan kehyksessä. Moderneissa riskiyhteiskunnissa nuoret ovat tulleet uudella tavalla huolen ja riskien hallinnan kohteiksi (Harrikari 2008). Toisaalta nuorten mahdollisuudet hallita elämänsä epävarmuustekijöitä ovat muuttuneet: epävarmuustekijöiden ymmärtäminen riskeinä tekee niistä yksilöiden valintoihin liittyviä ongelmia, jolloin myös vastuu riskien hallinnasta voidaan säilyttää yksilölle itselleen (Furlong & Cartmel 2007).

Tämän artikkelin kannalta on keskeistä tehdä erottelu niin sanotun objektiivisen ja subjektiivisen riskin välille (Leigh 1999). Objektiivinen riski viittaa esimerkiksi epidemiologisiin riskilaskelmiin eli väestötasolla tehtyihin arvioihin haittojen ilmaantumisen todennäköisyyksistä. Subjektiivisessa riskissä taas on kyse siitä, kuinka suuriksi ja millä perusteilla ihmiset itse arvioivat elämässään kohtaamia epävarmuustekijöitä ja mikä merkitys riski-informaatiolla on erilaisissa elämäntapavalinnoissa. 1990-luvun riskiyhteiskuntakeskustelu on lisännyt mielenkiintoa myös ihmisten omia riskikäsityksiä kohtaan. Riskejä on tutkittu subjektiivisten merkitysten näkökulmasta niin sanottuna vapaaehtoisena riskinottona (*voluntary risk-taking*) (esim. Lupton & Tulloch 2002; Morrissey 2008) ja ”reunatyönä” (*edgework*) (Lyng 1990).

Myös nuorten päihteidenkäyttöä on tulkittu vapaaehtoisena riskinoton näkökulmasta (Plant & Plant 1992). Keskeinen tulkinta nuorten suhteesta juomiseen ja riskeihin on, että riskien läsnäolo on keskeinen osa erityisesti humalajuomista ja riskien ottaminen päihteitä käyttämällä tähtää hauskanpitoon. Suomessa Heli Vaaranen (2004) on tutkinut nuorten miesten kaahailukulttuuriin liittyvää riskinottoa. Vaarasan tutkimille pojille kaahailu ja siihen liittyvä juominen liittyivät yhteisölliseen jännityksen hakemi-

seen, ja niiden avulla rakennettiin maskuliinista identiteettiä ja ryhmän keskinäistä solidaarisuutta. Humala yhdistyy arjen rajojen ylittämiseen ja koetteluun, tietoiseen kontrollin menettämiseen ja henkilökohtaiseen vapauteen (Engineer & al. 2003). Kovassa humalassa tapahtuvista toilailuista muodostuu toisille kerrottavia tarinoita, jotka taas osaltaan motivoivat juomista (Griffin & al. 2009).

Juomiskulttuureihin liittyvä riskinotto on saanut erityisesti brittikeskustelussa myös aikalaisdiagnostisia tulkintoja. Fiona Measham (2004) on rinnastanut 1990-luvun huumeaallon ja brittinuorten 2000-luvulla lisääntyneen humalajuomisen – myös alkoholinkäytön tavoitteena erityisesti juhlimiskulttuurien kehyksessä on kovan humalatilän ja muuntuneen tajunnantilan saavuttaminen. Siinä missä huumeainesten käyttö on tahtunut 1990-luvun huippuvuosista, tilalle ovat tulleet uudet, erityisesti nuorille suunnatut alkoholijuomat ja niiden humalahakuinen käyttö. Meashamin mukaan sekä klubikulttuureissa levinnyt huumeidenkäyttö että viikonloppuihin ajoittuva nuorten ryyppääminen edustavat kulutusyhteiskunnalle ominaista hedonistista ja nautinnonhakuista kuluttamista. Christine Griffin ja kumppanit (2009) taas ovat esittäneet, että brittinuorten lisääntynyt humalajuominen ja siihen liittyvä riskinotto, eräänlainen ”äärijuominen”, on ymmärrettävissä osana yhteiskunnan uusliberalistista murrosta, jonka seurauksena kysymykset yksilön vastuusta ja itsen autonomisesta hallinnasta ovat nousseet uudella tavalla osaksi kansalaisen ihannekuvaa. Näin ollen rankka ryyppääminen voi edustaa vastarintaa ja kieltäytymistä rationaalisen ja vastuullisen subjektin roolista. Nuorten riskinotto voidaan siis nähdä reaktiona erilaisiin epävarmuustekijöihin: riskejä ottamalla nuoret hakevat omaan paikkaansa maailmassa ja pakenevat merkityksettömyyden tunteita (Le Breton 2004).

Brittitutkijoiden tulkinnat nuorten humalahakuisesta juomisesta herättävät suomalaisessa kontekstissa monia kysymyksiä. Ensinnäkin nuorten rankassakaan juomisessa ei ole kyse uudesta ilmiöstä, jolloin sitä on vaikea mieltää uusliberalististen ideologioiden tai hedonistisen kulutus-kulttuurin ilmentymäksi. Voidaankin kysyä, onko nykynuorten ryyppääminen merkityksiltään jollain tapaa erilaista kuin muutama vuosikymmen sitten. Toiseksi humalajuomisella ja siihen liittyvällä arjen rajojen ylittämällä on varmas-

ti aiemminkin tehty eroa vastuuta kantavien aikuisten maailmaan. Suomalaisnuorten kohdalla on lisäksi aiheellista kysyä, liitetäänkö juomiseen yleensäkin riskejä. Voidaanko suomalaisnuorten humalahakuista juomista pitää tietoisena riskinottona ja tuleeko juominen merkitykselliseksi juuri riskinoton kehityksessä?

Aiempien tutkimusten perusteella näyttää siltä, että suomalaisnuoret suhtautuvat suhteellisen myönteisesti alkoholinkäyttöönnsä siihen liittyvistä vähentämistä ja rajoittamispyrkimyksistä huolimatta. Eurooppalaiseen koululaistutkimukseen (ESPAD) osallistuvien maiden vertailussa vuonna 2007 suomalaisnuoret yhdistivät alkoholinkäyttöönnsä selvästi enemmän myönteisiä kuin kielteisiä seurauksia (Hibell & al. 2009). Lisäksi nuorten alkoholinkäyttöön liittämät lyhyen aikavälin riskit ovat ennen kaikkea sosiaalisia ja emotionaalisia, eivätkä niinkään terveyteen liittyviä (esim. Maunu 2011). Tarkasteltuna nuorten omasta näkökulmasta juomiseen liittyvät riskit voivat siis olla hyvin erilaisia verrattuna aikuisten käsityksiin.

Tässä artikkelissa annamme nuorten itsensä määrittellä, mitä he pitävät alkoholinkäytön riskeinä. Erika Wall ja Anna Olofsson (2008) ovat hyödyntäneet nuoria ja riskejä koskevassa tutkimuksessaan käsitettä riskin ymmärrettäväksi tekeminen (*sensemaking of risk*) erotuksena riskikäsitteeseen (*risk perception*), joka on yksilökeskeisempi ja viittaa kognitiivisiin prosesseihin riskien arvioinnissa. Riskin ymmärrettäväksi tekemisessä on kyse siitä, minkälaisen merkityksen riski saa, kun sitä tarkastellaan nuorten omista olosuhteista ja arkielämästä käsin. Riski ei siis ole vain yksilön arvio negatiivisten tapahtumien todennäköisyydestä, vaan riskiyymmärryksen muodostumiseen vaikuttavat sekä sosiaaliset suhteet ja vuorovaikutus muiden kanssa, että yleisemmät käsitykset maailmasta ja nuoren omasta paikasta siinä.

Sen lisäksi, että juomisen riskiyymmärrys voi vaihdella sosiokulttuuristen ryhmien ja elämäntilanteiden mukaan, oletamme artikkelissa, että ymmärrystapoihin vaikuttavat myös itse juomistilanteet ja niihin liittyvät sosiaaliset asetelmat. Juomistilanne ei tarkoita ainoastaan niitä ulkoisia puitteita, joissa juominen tapahtuu, vaan se jäsentää myös juomista koskevia odotuksia ja itse juomistapahtumien etenemistä (Maunu & Simonen 2010). Kysymme, minkälaista vaihtelua riskiyymmärryksiin liittyy, kun huomioon otetaan nuorten juomistilanteiden moninaisuus. Emme

siis ymmärrä nuorten juomista ainoastaan humalahakuiseksi juhlahuomiseksi tai vapaaehtoiseksi riskinotoksi, vaan oletamme, että alkoholinkäytöllä on erilaisia funktioita eri tilanteissa. Humalahakuisuus on vain yksi juomistilanteen luonnehdinta, mutta humalahakuisiakin juomistilanteita on erilaisia (Törrönen & Maunu 2006).

Kuten aikuistenkin kohdalla, juomisen syy, tavoite ja tyyli määrittyvät pitkälti tilannekohtaisesti. Juomistilanteeseen liittyvät sosiaaliset odotukset määrittelevät sitä, minkälainen juominen on missäkin tilanteessa sopivaa ja minkälaiset säännöt sitä ohjaavat. Toisaalta sosiaalisilla suhteilla ja nuorten keskinäisellä vuorovaikutuksella on tärkeä rooli siinä, miten tilanteiden riskit määritellään ja koetaan (France 2000). Alkoholinkäyttötilanteella on siis vaikutusta siihen, mitkä asiat ja tapahtumat kulloinkin mielletään alkoholinkäytön riskeiksi ja mikä merkitys riskinotolla on alkoholinkäytön motivoijana.

Tutkimuksen aineisto ja analyysimenetelmät

Aineiston keruu

Tutkimuksen aineistona on 18 yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen ja poikien ryhmähaastattelua. Yhteensä haastateltiin 89 oppilasta, joista 49 oli tyttöjä ja 40 poikia. Haastattelut on tehty helsinkiläisillä yläasteilla syksyllä 2010 ja keväällä 2011. Nuorten alkoholinkäyttöön liittämiä merkityksiä on aiemminkin tutkittu ryhmähaastatteluiden avulla (esim. Jaatinen 2000; Demant & Järvinen 2006). Tutkimusten ongelmana on usein se, että yhden tai useamman aikuisen läsnäolo vaikuttaa siihen, minkälaista puhetta nuoret haastattelutilanteessa tuottavat. Aikuisen läsnäolo voi tehdä puheesta varovaisempaa, etenkin kun kyse on asiasta, joka on periaatteessa nuorilta kielletty. Toisaalta tilanne suosii niitä nuoria, joilla on jo runsaasti kokemusta alkoholinkäytöstä (Demant & Järvinen 2006). Näiden ongelmien minimoimiseksi hyödynsimme RAGI-menetelmää (*Reception Analytical Group Interview*) (Sulkunen & Egerer 2009; Törrönen & Sulkunen 1997), jonka avulla on mahdollista minimoida haastattelijan vaikutus ryhmän vuorovaikutukseen. Menetelmän avulla haluttiin saada esiin, minkälaisen mielikuvien varassa nuoret tulkitsevat juomistilanteita ja minkälaisia riskejä he niihin liittävät. Tarkoituksena oli, että osallistujat voisivat

tuottaa ja tuoda esiin näkemyksiään mahdollisimman vapaasti ilman tutkijoiden ohjausta. Toisaalta RAGI-menetelmä antaa tilaa ryhmän keskinäiselle vuorovaikutukselle, mikä väistämättä vaikutti ryhmien tuottamaan puheeseen. Ryhmän vuorovaikutus määrittää pitkälti haastattelutilanteessa muodostuvan keskustelukulttuurin (Heikkilä 2008).

Ryhmähaastatteluiden virikkeinä käytettiin hyvin lyhyitä, noin minuutin mittaisia elokuvakatkelmia, joissa nuoret käyttivät alkoholia eri tavoin erilaisissa tilanteissa. Elokuvakatkemat antoivat aineksia ryhmäkeskusteluun, mutta ne myös ohjasivat ryhmäkeskusteluja. Haastattelijan tehtävänä oli ainoastaan ohjeistaa osallistujia haastattelun alussa ja näyttää uusi elokuvakatkelma keskustelun hiipuesssa (Sulkunen & Egerer 2009). Keskusteluiden tueksi osallistujille jaettiin lista tukikysymyksistä, jotka ohjeistivat nuoria pohtimaan katkelmassa esiintyviä henkilöitä ja katkelman realismisuutta sekä sitä, mitä olisi voinut tapahtua ennen katkelmassa kuvattuja tapahtumia ja mihin ne mahdollisesti voisivat johdattaa. Tukikysymykset olivat seuraavat:

1. Ole hyvä ja kuvaile, mitä kohtauksessa mielestäsi tapahtuu ja millaisia ovat siinä esiintyvät henkilöt?
2. Mitä olisi voinut tapahtua aikaisemmin?
3. Mitä tapahtuu välittömästi tämän jälkeen?
4. Millaisia henkilöt ovat kymmenen vuoden kuluttua?
5. Voisiko tämä tapahtua tosielämässä?

Nuoria ohjeistettiin vastaamaan kysymyksiin, mutta myös keskustelemaan katkelmista vapaasti. Näin pyrittiin luomaan mahdollisimman epämuodollinen keskustelutilanne osallistujien välille.

Tutkimukseen osallistuneet ryhmät rekrytoitiin helsinkiläisiltä yläasteilta, jotka edustavat sekä vauraita että heikomman toimeentulotason asuinalueita. Tässä artikkelissa emme kuitenkaan tee vertailua eri alueiden välillä, vaan käsittelemme aineistoa yhtenä kokonaisuutena. Emme myöskään erottele tyttöjen ja poikien riskikäsitteitä toisistaan. Tarkastelemme tässä artikkelissa kaikille nuorille yhteisiä riskiyhymäryksiä, eräänlaista riskikokemusten kulttuurista kielioppia, vaikka tämän kieliopin puitteissa eri ryhmien konkreettisissa riskikokemuksissa voidaan varmasti löytää variaatiota.

Oppilaat yhteen ryhmään pyrittiin rekrytoimaan saman luokan sisältä, mutta joissakin

haastatteluissa oppilaita oli kahdelta eri luokalta. Toiveena oli toteuttaa ryhmäkeskustelut kuu-den hengen ryhmissä, mutta tämä ei toteutunut kaikkien ryhmien kohdalla. Kahta tyttöryhmää lukuun ottamatta haastatteluryhmät olivat sekaryhmiä.

Haastattelut järjestettiin oppituntien aikana tyhjässä luokahuoneessa tai kokoushuoneessa, ja ne kestivät suunnilleen oppituntin ajan, keskimäärin 40 minuuttia. Nuorille kerrottiin haastattelun alussa, että heidän tehtävänä on keskustella kuudesta elokuvakatkelmasta haastattelun aikana, mikä saattoi vaikuttaa ryhmäkeskusteluiden luonteeseen. Nuorten keskustelu haastattelutilanteissa oli useimmiten nopeatempoista ja tiivistä, mutta sisältörikasta. Yhdestä elokuvakatkelmasta riitti keskusteltavaa 5–10 minuutiksi. Hyvin todennäköisesti koulupäivän tyypillinen rytmi välitunteineen ohjasi haastattelut oppituntin pituisiksi.

Haastattelun jälkeen osallistajat täyttivät lomakkeen, jossa kysyttiin vastaajan taustatietoja ja alkoholin käyttökokemuksia. Taustatietoina kysyttiin vastaajan sukupuolta ja vanhempien ammatteja. Tiedot kerättiin alueellisen vertailun tekemistä varten, joten tässä artikkelissa emme käytä niitä. Kaikki haastattelut äänitettiin ja litteroitiin analyysiä varten.

Lupa tutkimuksen toteuttamiseen ja aineiston keruuseen pyydettiin Helsingin opetusvirastolta. Tutkimuksessa mukana olevien koulujen rehtorit ja opettajat auttoivat oppilaiden rekrytoinnissa. Kutsu tutkimukseen lähetettiin joko koko luokalle tai satunnaisesti valituille oppilaille. Halutessaan osallistua tutkimukseen oppilaalla piti olla vanhempien allekirjoittama lupalappu. Oppilailta ei kerätty henkilötietoja haastattelun yhteydessä. Esimerkkisitaattien valinnassa on huomioitu se, että tutkimuksen kohteena olevaa koulua tai osallistujaa ei voi tunnistaa.

Tutkijoina pyrimme luomaan haastattelutilanteeseen rennon ja vapautuneen ilmapiirin juttelemalla nuorten kanssa aluksi arkipäiväisistä ja ajankohtaisista asioista. Yritimme tehdä eron haastattelutilanteen ja oppituntin välille kehittämällä nuoria keskustelemaan vapaasti keskenään ja olemaan välittämättä tutkijoiden läsnäolosta. Jos osallistujat eivät käsitelleet kaikkia tukikysymyksiä, esitimme ne suullisesti. Kaiken kaikkiaan pyrimme kuitenkin puuttumaan keskustelun kulkuun mahdollisimman vähän. Vaikka korostimme keskustelun luottamuksellisuutta

ja pyrimme tutkijoina olemaan mahdollisimman huomaamattomia, nuorten puheeseen varmasti vaikutti läsnäolomme haastattelutilassa. Nuoret tiedostivat, että tutkijoina tarkkailimme ja kuuntelimme heitä.

Myös kouluympäristö toi oman vivahteensa haastattelutilanteisiin. Toisinaan osallistujat suhtautuivat ryhmähaastatteluun kuin koulutehtävään, joka tulee suorittaa mahdollisimman nopeasti. Toisaalta nuorten keskustelu poikkesi heidän puhetaivoistaan oppitunneilla, joissa yleensä pyritään häiriöttömään yhteistoimintaan. Haastattelutilanteessa nuoret käyttivät puheessaan kiro sanoja, he puhuivat toistensa päälle ja jotkut kommentoivat kärkkäästikin toisten puheenvuoroja. Ryhmät erosivat toisistaan sen suhteen, kuinka samanmielisiä osallistujat olivat. Osassa ryhmittä yksi tai kaksi aktiivista keskustelijaa määrittivät sen tason, jolla alkoholista puhuttiin, oli se sitten alkoholimyönteinen tai -kielteinen. Toisen ääripään muodostivat ryhmät, joissa asioita pohdittiin vapaammin eri näkökulmista, eikä elokuvakatkelmille annettu ainoastaan yhtä tulkintaa. Keskustelu näytti sujuvan parhaiten silloin, kun nuoret tunsivat toisensa hyvin ja ainakin osa heistä oli keskenään ystäviä.

Nuoret alkoholinkäyttötilanteita tulkitsemassa

Ryhmähaastattelun virikkeenä käytetyt elokuvakatkemat valittiin niin, että ne edustaisivat mahdollisimman monenlaisia nuorten alkoholinkäyttötilanteita. Valinnassa haluttiin huomioida niin erilaiset tavat juoda, kuin erilaiset sosiaaliset ko-

oonpanot. Näin ollen katkelmissa vaihtelevat juomistavan lisäksi myös juomiseen liittyvät sosiaaliset suhteet. Valitut elokuvakatkemat ja niiden kuvaukset löytyvät taulukosta 1. Koska tutkimusprotokolla on suunniteltu yhdessä italialaisen tutkimusryhmän kanssa vertailuaineiston keräämistä varten, katkelmat pyrittiin valitsemaan eri maalaisista elokuvista ja yhtään suomalaista katkelmaa ei otettu mukaan.

Katkelmien valinnassa oli ongelmallista se, että nuorten juomista kuvaavat elokuvat näyttävät juomisen tyypillisesti haitallisessa valossa. Juominen johtaa useimmiten ongelmiin erityisesti tyttöjen kohdalla. Näin ollen moniin kohtauksiin on jo sisäänrakennettuna ajatus siitä, että jotain haitallista saattaa mahdollisesti seurata tai että juominen seuraa jotakin ikävää tapahtumaa. Tätä vaikutelmaa tukivat osaltaan osallistujille jaetut tukikysymykset, jotka ohjasivat keskustelijoita miettimään juomisen seurauksia. Toisaalta ryhmähaastatteluihin osallistujat eivät ole omissa tulkinnoissa sidottuja katkelmien ja kysymysten antamiin vihjeisiin, vaan he voivat myös aktiivisesti haastaa niitä. Näin tapahtui myös omassa aineistossamme. Nuoret esimerkiksi vitsailivat ajatuksella, kuinka todennäköisesti katkelmien henkilöistä voisi tulla alkoholisteja.

Haastatteluissa näytetyt elokuvakatkemat rinnastuvat helposti Jukka Törrösen ja Antti Maunun (2006) juomistilanteiden lajityyppeihin. Törrösen ja Maunun mukaan juomisen lajityypit asettavat rajoituksia muun muassa sille, miksi ja miten juodaan, kuinka paljon on mahdollista

Taulukko 1. Ryhmähaastatteluiden virikkeinä käytetyt elokuvakatkemat ja niiden kuvaukset.

Elokuva	Katkelman kuvaus	Sosiaalinen tilanne
Mean Creek (Yhdysvallat 2004)	Joukko poikia on veneilemässä. Vanhin pojista tarjoaa olutta. Myös porukan nuorimmalle tarjotaan.	Pieni kaveriporukka
Fucking Åmål (Ruotsi 1998)	Nuorten kotibileet, jossa paljon ihmisiä ja runsasta alkoholinkäyttöä. Tyttö alkaa voida pahoin ja juoksee vessaan oksentamaan.	Joukko nuoria
My Summer of Love (Iso-Britannia 2004)	Tyttö makaa kylvyssä, juo olutta ja polttaa tupakkaa.	Yksin
Fjorton Suger (Ruotsi 2004)	Kaksi tyttöä juo vodkaa. He nousevat sängylle hyppimään ja laulamaan.	Kaksi kaveria
Krampack (Espanja 2000)	Illallinen, jossa aikuiset juovat viiniä ruoan kanssa. Myös pöydässä olevalle nuorelle tarjotaan.	Perhe
Eurotrip (Yhdysvallat 2004)	Nuoret ovat yökerhossa ja juovat absinttia. He tanssivat pullo kädessä.	Pieni kaveriporukka

humaltua, minkälaista sosiaalisuutta juomiseen liittyy ja kuinka paljon arkielämän sääntöjä on juomisen yhteydessä mahdollista löysätä. Nuorten tulkintojen rinnastaminen näihin lajityyppeihin on kiinnostavaa siksi, että nuoret ovat vasta tutustumassa alkoholinkäyttötapoihin ja heidän käsityksensä juomistilanteista voivat poiketa voimakkaastikin aikuisten käsityksistä.

Katkelma elokuvasta *Fucking Åmål* vastaa Törrösen ja Maunun (2006) juomistilannetyypeistä bilettämistä. Katkelmassa on käynnissä nuorten kotibileet, joissa musiikki pauhaa ja alkoholia juodaan reilusti. Kohtauksen keskushenkilönä oleva tyttö alkaa voida pahoin ja hän juoksee vessaan oksentamaan. Törrösen ja Maunun mukaan bilettämiseen kuuluvat aloittelu, itse juhliminen sekä lopettelu. Lisäksi bilettäminen on tarkkaan säädeltyä: alkoholin juominen on humalahakuisia, mutta yksilö mukautuu ryhmän juomistahtiin. Myös yhdeksäsluokkalaiset tulkitsivat tilanteen humalahakuisiksi bilettämiseksi. He kuitenkin pohtivat nuorten juomisen motiiveja ja tulkitsivat keskushenkilön juovan suruunsa. Kaikkiaan kohtausta pidettiin realistisena: ”Tää on ihan tosielämästä (R13).”

Toinen bilettämistä edustava katkelma oli elokuvasta *Fjorton Suger*. Kohtauksessa kaksi tyttöä juo vodkaa suoraan pullosta, ja he nousevat sängylle hyppimään ja laulamaan. Verrattuna edelliseen bilettämiskohtaukseen, tilanne on selkeämmin iloinen ja läsnä on vain kaksi kaverusta. Nuoret pitivät kaksin tapahtuvaa juomista paikoin erikoisena, mutta tekivät tilanteen ymmärrettäväksi tulkitsemalla sen varsinaisten bileiden aloitteluksi. Tyttöjen tulkittiin liittyvän kohtauksen jälkeen isompaan seurueeseen. Kohtaus pidettiin kaiken kaikkiaan iloisena ja nuorten kannalta normaalina, mutta myös siihen liitettiin mahdollisia riskejä, joita analysoidaan myöhemmin.

Kolmas klippivalikoimamme bilettämisaiheinen kohtaus on elokuvasta *Eurotrip*. Kohtauksessa kaveriporukan tyttö juo absinttia suoraan pullosta, minkä jälkeen nuoret menevät tanssilattialle hyppimään. Myös nuoret tulkitsivat katkelman humalahakuisiksi bilettämiseksi, johon kuuluvat yhdessäolo, hauskanpito ja mahdollisesti tutustuminen vastakkaiseen sukupuoleen. Tilanne koettiin turvalliseksi, koska juominen tapahtui julkisessa tilassa. Lisäksi kohtauksessa olleet henkilöt tulkittiin täysi-ikäisiksi.

Katkelma elokuvasta *Mean Creek* vastaa par-

haiten puuhajuomista, jonka Maunu ja Simonen (2010) ovat lisänneet Törrösen ja Maunun juomistilannetyyppeihin ja jossa alkoholia nautitaan muun toiminnan ohessa ilman humalan tavoittelua. Kohtauksessa joukko poikia on veneilemässä. Vanhin pojista valittaa tylsistymistä ja tarjoaa muille olutta. Myös porukan nuorimmalle tarjotaan. Oluttölkki roiskahtaa pojan naamaan ja muut pojat nauravat. Hän ottaa kulauksen ja se näyttää maistuvan pahalta. Yhdeksäsluokkalaiset tulkitsivat elokuvakatkelman juomistilanteen puuhajuomisen kaltaiseksi, mutta tulkinnoissa oli vaihtelua sen suhteen, koettiinko poikien juovan vain janoonsa, oliko kyseessä vain muutaman oluen nauttiminen vai oliko veneetken tarkoituksena humaltuminen.

Istuskelu on Törrösen ja Maunun (2006) juomistilanteiden lajityyppiluokittelun perusteella yhden tai kahden alkoholiannoksen nauttimista itsekseen tai seurassa rentoutumistarkoituksessa. Istuskelua vastaa parhaiten katkelma elokuvasta *My Summer of Love*, jossa tyttö makaa kylvyssä, juo olutta ja poltaa tupakkaa. Kohtaus on monitulkintainen, koska se ei anna vihjettä juomisen tarkoituksesta, mutta oma tutkijan luentamme kohtauksesta oli, että tyttö rentoutuu nauttimalla oluen. Nuorille tilanne esiintyi monitulkintaisempana. Se koettiin uhkaavana ja poikkeavana, koska juominen tapahtui yksin ja juomisen motiiviksi epäiltiin jotain ikävää tapahtumaa, esimerkiksi äskettäin sattunutta eroa. Monet nuoret mielsivät tytön olevan surullinen, masentunut tai ärsyyntynyt. Toisaalta nuoret esittivät kohtauksesta myös tulkinnan, jonka mukaan tyttö rentoutuu kylvyssä ja juominen rajoittuu yhteen tai kahteen olueen.

Katkelma elokuvasta *Krampack* vastaa Törrösen ja Maunun luokittelussa ei-humalahakuisia ruokajuomista. Kohtauksessa aikuiset ja nuori poika syövät illallista ja myös pojalle tarjotaan viiniä. Nuoret olivat varsin yksimielisiä siitä, että kyseinen tilanne olisi Suomessa epätavallinen tai jopa mahdoton. Tapahtuma tulkittiin myös pojan ensimmäiseksi kokemukseksi alkoholista. Siinä missä Törrösen ja Maunun luokittelussa ruokajuominen edustaa juuri ei-humalahakuista juomista, nuoret pohtivat sitä, jatkavatko kohtauksen aikuiset iltaa rankemman juomisen merkeissä. Tilanne oli nuorille ymmärrettävä ennen kaikkea eteläeurooppalaisessa kontekstissa, johon nähtiin kuuluvan viinin nauttiminen ruoan kanssa: ”Näytti silleen vähän enemmän keski-

eurooppalaiselta tai eteläeurooppalaiselta menolta tai sillee (R3).”

Aineiston analyysi

Aineisto koodattiin Atlas.ti-ohjelmalla. Aineistosta tulkittiin riskipuheeksi sellainen keskustelu, jossa nuoret puhuvat alkoholinkäytön haitallisista seurauksista (esim. Katainen 2006). Nuoret itse eivät juuri käyttäneet riskin käsitettä, vaan he toivat riskikäsitteensä ilmi puhuessaan esimerkiksi tilanteen turvallisuudesta tai turvattomuudesta, vaarallisuudesta ja mahdollisesti tapahtuvista onnettomuuksista. Nuorten puheesta lausahdukset ”tossa voi sattua pahastikin”, ”voisi olla vielä pahemman näköistäkin” tai ”ei ole kovin järkevää” ovat selvästi tulkittavissa ilmauksiksi heidän suhtautumisestaan puheenaiheena oleviin tapahtumiin.

Näistä näkökulmista tarkastellaan seuraavaksi, millaisia alkoholinkäytön riskejä nuoret liittävät erilaisiin juomistilanteisiin ja erityisesti juomiseen liittyviin sosiaalisiin asetelmiin. Nuoret liittävät niihin erityyppisiä riskejä, joista ensin analysoidaan yksin ja kahden kesken juomista. Sen jälkeen analysoidaan nuorten riskikäsitteitä tilanteista, joissa juodaan vanhempien kanssa. Lopuksi tarkastellaan tilanteita, joissa juodaan isolla nuorisoporukalla. Analyysinäkökulmana on toimija-asemien analyysi. Nuorten keskusteluita analysoidaan, millaisia toimijoita he näkevät riskialttiissa juomistilanteissa olevan ja millaisia suhteita he näkevät näiden toimijoiden välille muodostuvan (esim. Törrönen 2010).

Vaikka tämä artikkeli keskittyy riskipuheen analyysiin, on syytä muistaa, että kaikki nuorten puhe haastattelutilanteissa ei liittynyt riskeihin. Elokuvakatkelmien yhteydessä nuoret toivat myös esiin juomiseen liittämättä positiivisia merkityksiä. Riskikäsitteet eivät siis ole koko totuus nuorten juomismielikuvista. Keskityimme analyysissa kuitenkin riskikäsitteisiin, koska nuorten oman, juomiseen liittyvän riskienhallinnan ja säätelyn tunteminen on edellytys realistiselle keskustelulle nuorten juomisesta. Niin ikään tuloksellinen ehkäisevä päihdetyö edellyttää, että se puhuu samaa kieltä nuorten kanssa.

Juomisen riskit ja sosiaaliset kontekstit

Yhdeksäsluokkalaiset tuntuvat tiedostavan monia alkoholinkäytön riskejä, joista osaan he suhtautuvat vakavammin ja osaan taas kepeämmin. Osaa tilanteista pidettiin turvallisempina kuin toisia. Myös ryhmissä oli eroja: jotkut ryhmät olivat hyvin myönteisiä alkoholinkäytön suhteen ja joissain taas juomisen riskit olivat päällimmäisin keskustelun aihe. Virikevetoisen aineistomme vahvuus on kuitenkin se, että se saa taustoiltaan ja alkoholisenteiltaan hyvin monenlaiset nuoret keskustelemaan samanlaisista juomistilanteista. Näin aineisto tuo esiin erilaisten nuorten samoihin tilanteisiin liittyviä riskiyymmärryksiä.

Juomisen terveysriskeinä nousivat haastateluissa esiin lyhytaikaiset fyysiset seuraukset – pahoinvointi, oksentaminen, sammuminen ja krampit – sekä vakavammat, kertaluonteiset fyysiset haitat, kuten seksuaalinen hyväksikäyttö, onnettomuudet ja niistä seuraava kuoleman mahdollisuus. Etenkin *My Summer of Love*-elokuva-akatkelman kohdalla kaikissa ryhmissä puhuttiin myös orastavan alkoholismien tai itsemurhan mahdollisuudesta. Näiden nähtiin liittyvän ensi sijassa juovan henkilön suruun tai masennukseen eikä suoranaisesti itse alkoholiin.

Kaikkiaan nuoret suhtautuivat juomisen terveysriskeihin kuitenkin kepeästi asiaankuuluvina työtapaturmina tai etäisinä, teoreettisina haittoina, jotka tapahtuvat joillekin toisille. Pitkäkestoisiin tai hitaasti kehittyviin sairauksiin liittyvistä riskeistä nuoret eivät puhuneet lainkaan. Sen sijaan haastatellut nuoret pitivät vakavimpina juomisen sosiaalisia riskejä. Alkoholinkäytöstä kiinni jääminen vanhemmille tai muille aikuisille sekä virheiden tekeminen humalassa ja siitä seuraavat nolot tilanteet ja häpeän tunteet ovat nuorille vakavia riskejä, joita he pyrkivät välttämään (Maunu 2011).

Analysoimme seuraavaksi sitä, minkälaisia riskejä nuoret liittivät erilaisiin juomistilanteisiin. Erilaisissa juomistilanteissa oma alkoholinkäyttö usein sovitetaan tilanteeseen sopivaksi. Haastateluissa nuoret määrittelevät sopivan juomistyylin paljolti suhteessa juomisen sosiaaliseen kontekstiin eli siihen, keitä muita ihmisiä tilanteessa on.

Yksin juominen

Nuoret suhtautuivat nuoren yksin tapahtuvaan juomiseen oudoksuen ja kauhistellen. Myös aiemmissa tutkimuksissa on havaittu nuorten olevan hyvin kielteisiä ja tuomitsevia nuoren yksin tapahtuvaa alkoholinkäyttöä kohtaan (esim. Maunu & Simonen 2010; Jørgensen & al. 2007).

P2: Ja tää tapahtuu varmaa paljo harvemmin tosielämäs kun tollanen juhliminen. Tää o tällasii Iltasano-ma-juttui jo.

T3: Mm. Kyl aika monet varmaa juoki jos... suruunsa tai sillei.

P2: No niin mut vähemmä varmaa ku tollei iloon.

T1: Nii ja ne ei oo sit niinku ehkä niinku mitää meidän ikästä tai sellasii hirvee nuorii. Nää on ehkä just jotai... jotai nelkyt vuotiaisii... jotain nelkyt vuotiaita miehiä kenen vaimo on jättänyt ja sit niitten koko elämä menee ihan paskaks sen takii kun niillä ei oo enää vaimoo, kuka tekee niille ruokaa ja pesee niitten pyykit ja siivoo kodin ja vaihtaa lakanat.

P2: Tai jos suruun juo, niin varmaa harvempi ottaa kylpyamman siks paikaks et... ehkä joku turvallisempi vois olla.

T1: Mm. Ja toski oli vissii iha kunnol vettä et... jos se sammuu tonne ni se kyl hukkuu tonne.

P6: Jos se oli tarkotus.

T1: Nii...

P6: Siks se oli siellä ammees.

(R1: My Summer of Love)

Sitaatissa nuoret kokevat tilanteen, jossa tyttö juo ja tupakoi yksin kylvyssä, vakavuudessaan niin poikkeukselliseksi, että se voisi jopa päätyä uutisotsikoihin. Veden läheisyys teki mahdolliseksi vahingossa tapahtuvan hukkumisen, mutta nuoret pohtivat myös tarkoituksellisen hukuttautumisen mahdollisuutta. Toisaalta yksin juominen saattoi nuorten mukaan johtua myös yksinäisyydestä tai masennuksesta, jolloin juominen nähtiin reaktiona omiin negatiivisiin tunnetiloihin.

Nuoret yhdistävät ”suruun juomisen” myös pikemminkin aikuisiin kuin nuoriin, ja he pohtivat kohtauksessa esiintyvän tytön ikää pohjana riskiarvioinneille. Täysi-ikäisen kohdalla tilanne olisi koettu turvallisemmaksi ja viittaavan esimerkiksi rentoutumiseen, mutta alaikäisen kohdalla asetelma koettiin uhkaavaksi. Tilanteen tulkittiin tapahtuvan kotona, mutta vanhempien poissa ollessa. Näin ollen kukaan ei olisi auttamassa tyttöä onnettomuuden sattuessa, joskin vanhempien ilmestyminen paikalle olisi voinut nuorten mielestä tarkoittaa myös juomisesta ja tupakoinnista kiinnijäämistä.

Yksin juominen on siis nuorten maailmassa pelottava poikkeama normaalista. Tämä kertoo,

että alkoholilla on nuorten maailmassa läpeensä sosiaalinen merkitys. Juominen liittyy yhdessä kokemiseen ja tekemiseen, eikä alkoholilla ole vielä rentoutumiseen ja itselääkintään viittaavia funktioita. Jos nuorella ei ole ketään, kenen kanssa juoda, se kertoo, että nuori on perustavalla tavalla yksinäinen ja onneton. Tämä puolestaan voi johtaa alkoholismiin pitkän aikavälin riskinä.

P2: Täst saattaa iha hyvi tulla joku alkoholisti, jos se suruu alkaa juomaa ja...

T1: Nii. Hyvä kun jos ei se tee sille surulle mitää ni sit se ei ikin mee poiskaa.

(R1: My Summer of Love)

Tässä yhteydessä juomisen vakavimpana riskinä ilmenee kuitenkin toisten ihmisten, erityisesti tasaveroisten ja huolehtivien kavereiden poissaolo tilanteesta. Yhdessä juominen koetaan kaikkein turvallisimpana, koska porukan odotetaan pitävän huolta huonommassa kunnossa olevasta kaverista (Jaatinen 2000). Myös surujuominen on määritelmällisesti riski, koska siihen johtavat syyt eivät nuorten käsitysten mukaan ole ratkaistavissa alkoholilla.

Kahdestaan kaverin kanssa

Paitsi yksin myös kaksin tapahtuvaa juomista nuoret pitävät jossain määrin erikoisena ja tylsänä. Se koettiin lähinnä isompien juhlien aloitteluksi. Kohtaukseen, jossa kaksi tyttöä juo kaksin kotona, liitettiin kiinnijäämisriski vanhemmille, mutta myös humalaisten päänäpistojen muuttuminen holtittomiksi ulkoisten kontrolloijien poissaolon takia.

T1: Niillä oli aika hauskaa, niin et ne saattaa keksii vaikka mitä.

T4: Niin näytti olevan.

T5: Mm.

T2: Kaikkee hulluu.

T1: ”Tehdään silleen, et sä roikut siitä ikkunasta ja mä pidän jaloista kiinni”

—

T1: Niin, no jos ne on mennyt ulos, niin sit siellä on saattanut käydä jotain. Et niillä oli kuitenkin aika paljastavat vaatteet päällä.

T4: Mm. Niin oli.

(R8: Fjorton Suger)

P1: Mä odotin koko ajan, kun ne hyppi siinä sängyllä, et jompikumpi kaatuu, lyö pään ja kuolee. Mut sitä ei käynytkään.

(R9: Fjorton Suger)

Kaksin juomisen riskiksi nähtiin myös se, että ilman suurempaa seuruetta tytöt olisivat voineet joutua vaarallisiin tilanteisiin lähtiessään ulos. Toisaalta kukaan ei olisi hillitsemässä parivaljakon mahdollisia vaarallisia päänäpistöjä. Juomistilanteen katsottiin voivan rikkoutua toisen osallistujan sammumiseen tai fyysiseen loukkaantumiseen. Myös kuoleman mahdollisuus nostettiin esiin. Sammumisen itsessään voi tulkita nuorten puheesta riskiksi silloin, kun nuoret juovat kahdestaan. Kahden kesken suljetussa tilassa juodessa heillä ei ole porukan luomaa turvaa. Tässä mielessä nuoret liittyvät kahdestaan, ilman isomman porukan suojaa tapahtuvaan juomiseen paljon samansuuntaisia riskejä kuin yksin juomiseen.

Vanhempien seurassa juominen

Nuoret tekevät analysoiduissa keskusteluissa selvän eron aikuisten ja nuorten alkoholinkäytön välille. Aikuiset voivat esimerkiksi juoda itseksensä rentoutuakseen ja lievittääkseen stressiä, mutta nuorille tämän ei katsottu sopivan. Biletämistä taas pidettiin nuoruuteen kuuluvana elämänvaiheena, mutta tämän vaiheen koettiin menevän ohi aikuistumisen myötä. Biletämistä pidettiin nuorten etuoikeutena, eikä sen katsottu kuuluvan aikuisuuteen ja vanhemmuuteen. Nuorten tulkinnat aikuisten seurassa tapahtuvasta ruokajuomisesta tuovat esiin, että edes vanhempien kanssa kotona nautittu alkoholi ei välttämättä edusta turvallista juomistilannetta. Tällöin juomisen riskit eivät niinkään liity nuoren oman juomisen seurauksiin, vaan uhkaavaksi muodostuu itse tilanne, jossa vanhemmat joko painostavat nuorta juomaan tai päihtyvät itse liiallisesti.

P1: Ja se että mitä tapahtuu välittömästi tämän jälkeen niin todennäköisesti niiden jutut paljon huononee tosa ja sit ne, joku noista sanoo sille pojalle jotain nöyryyttävää ton kirjan kirjoituksen lisäksi, sit ne kaikki lähtee himaan nukkumaan. Veikkaisin.

(R2: Krampack)

T1: Niin ja se isä yritti saada sen pojan näyttämään jotenkin vanhemmalta, kun se antoi sille viiniä.

T4: Niin.

T1: Ja just niinku haluukse, niin ”totta kai hän halua”. Eihän se edes tiedä et haluuko se.

T4: Niin. Et se tekee päätökset sen puolesta.

(R8: Krampack)

Kohtaus, jossa aikuiset ja nuori poika juovat viiniä ruokapöydässä, tulkittiin pääsääntöisesti kohtuuskäytöksi ja ”normaaliksi” juomistilanteeksi, mutta keskustelua herätti se, toteutuuko tilanteessa olevan pojan tahto. Aikuisten seurassa tapahtuva alkoholinkäyttö koettiin seuraukseksi aikuisten painostuksesta tai sitten nuoren koettiin olevan kohtelias ottaessaan tarjotun lasillisen. Juomisen siis nähtiin seuraavan ulkoisesta paineesta, eikä nuoren omasta tahdosta.

Jaatisen (2000) tutkimuksen päähavainnot oli se, että nuorten alkoholikulttuurit ovat irrallaan aikuisten maailmasta. Tämän elokuvakatkelman tulkinnan perusteella voitaisiin lisätä, että aikuisten rooli nuorten kokemuksissa on moninainen. Aikuisilla on alkoholinkäyttöä rajoittava rooli, koska heidän seurassa ei ”vedetä hulluja kännejä” ja toisaalta he edustavat kiinnijäämisen ja paljastumisen riskiä. Lisäksi aikuiset voivat edustaa painetta käyttäen alkoholia nuoren oman tahdon vastaisesti. Alkoholinkäyttö vanhempien seurassa voi siis riskeerata sen, että nuori todella toteuttaa omaa tahtoaan.

Ison porukan turva ja vaarat

Edellä käsiteltyjen keskusteluiden pohjalta juominen isossa, tasavertaisessa kaveriporukassa on haastateltujen yhdeksäsluokkalaisten mielikuvissa tärkeä suoja juomisen riskejä vastaan. Tämä vahvistaa sen, että juominen on suomalaisnuorten maailmassa sosiaalinen laji ja poikkeamat siitä mielletään lähtökohtaisesti uhkaavina (Mau nu & Simonen 2010). Mielenkiintoista on, että tästä huolimatta nuoret liittyvät myös isolla porukalla juomiseen riskejä.

Mahdollisuus tutustua tuntemattomiin poikiin tai tyttöihin on usein yksi nuorten toiveista, kun he lähtevät juhlimaan isoihin kotibileisiin, baariin tai yökerhoon (Jaatinen 2000; Demant 2007). Tämän kääntöpuolena on kuitenkin riski joutua pahantahtoisten pyrkimysten kohteeksi, jos tuntemattomat nuoret tai aikuiset päättävät esimerkiksi käyttää nuorta seksuaalisesti hyväkseen.

T2: [Esitetyn katkelman jälkeen] ne varmaan menee jollain taksilla himaan. Ei se varmaan halua ajaa autoa.

T1: Tai sit siinä saattaa käydä jotain ihan muuta. Kun noi on kuitenkin noin isot pippalot.

T2: Bileet. Se voidaan raiskata.

T4: Niin ja sit jos...

T1: Siellä oli niitä jätkiä, jotka tanssi sen kanssa.

(R8: Eurotrip)

Vieraat juhlijat ovat siis toisaalta toivottuja, mutta heihin tutustumiseen katsotaan liittyvän riskejä.

Toinen isolla porukalla juomiseen liitettävä riski on se, että joukossa tyhmyys voi tiivistyä. Porukka voi yhdessä juotuaan innostua tekemään kaduttavia asioita.

P1: Ja sit et mitä tapahtu välittömästi tämän jälkeen niin todennäköisesti ainakin osa paikallaolijoista vielä oksentaa sen jälkeen, osa sammuu. Ja sit noilla jotka tossa sähläs siinä sohvalle niin niillä on vähän jotenkin häpeällinen mielikuva edellisestä päivästä tästä seuraavana päivänä, todennäköisesti.

P3: Ja voi olla et tommoset bileet päättyy siihen että poliisit tulee keskeyttämään ne.

(R2: Fucking Åmål)

Hauskanpidossa kavereiden kanssa nuoren tulee tasapainoilla porukkaan kuulumisen ja ”överiksi vetämisen” välillä. Tämä kertoo, että nuoret pitävät toimivaa itsekontrollia hauskan ja onnistuneen juomisen edellytyksenä. Jotta hauska juomisesta saa irti sen, mitä se voi parhaimmillaan antaa, juojan on pysyttävä toimintakuntoisena. Hyvä juominen ei siis ole suomalaisnuorten mielikuvissa holtitonta rypemistä tai äärimmäisten riskien hakemista, vaan tasapainoilua sopivan humalan saavuttamiseksi – ei liikaa eikä liian vähän. Jalat alta ja järjen päästä vievä juominen on nuorille riski sinänsä, osoitus epäonnistuneesta juomistilanteesta (ks. myös Törrönen & Maunu 2005).

Sopivan tasapainon löytäminen edellyttää nuorten mielikuvissa harjoittelua. Siksi humalaiset ylilyönnit kuuluvat nuorten mielestä nuoruuteen. Siksi he eivät useinkaan pidä humalassa sekoilua vakavana, vaan nuoruuteen kuuluvana ohimenevänä vaiheena. Sekoilu voi nuorten mielestä olla myös opettavaista, jos kännimokia kadutaan jälkikäteen.

Kolmas isommalla porukalla juomiseen liittyvä riski on nuorten mielikuvissa sosiaalinen paine. Tämä nähdään todellisena uhkana etenkin, jos juojalla on heikko itsetunto, vaikeuksia kokea yhteenkuuluvuutta toisiin tai muita sisäisiä ongelmia.

T3: Musta tuntuu, että ensinnäkin noi tyypit, tai toi tyttö juo sen takia, että kaikki muutkin juo. Se haluu vaikuttaa kovalta ja sillä on jotain ongelmia ihan selvästikin.

T1: Musta tuntuu, että se yrittää vaan päästä eroon niistä ongelmista alkoholin takia.

T3: Tai alkoholin avulla.

T1: Niin. Ne muut selvästikin juo alkoholia siksi, että ne haluaa pitää hauskaa. Toi tyttö on jossain yksin juomassa.

(R13: Fucking Åmål)

Kaikkiaan iso kaveri- tai muu nuorisoporukka on siis nuorten omista mielikuvissa ambivalentti, kaksikasvoinen olento, joka voi antaa osallisilleen palkitsevia sosiaalisia kokemuksia, mutta myös heittää heidät vaaralliseen kurimukseen. Kun muistetaan, että nuoret suhtautuvat juomisen sosiaalisiin riskeihin yleisesti ottaen paljon vakavammin kuin terveydellisiin riskeihin, voidaan päätellä, että nuorten alkoholiaiheisissa mielikuvissa yhteys toisiin ihmisiin, erityisesti nuoriin, on kaikkein merkityksellisin tekijä niin juomisen hyvien kuin huonojenkin seurausten osalta. Tämä on kiinnostava havainto, jonka pohjalta voidaan hahmotella laajempaa karttaa nuorten juomisen riskiymmärryksistä.

Riskinä toisten tahto?

Tämän analyysin perusteella juomisen riskialtius liittyy nuorten mielikuvissa paljolti juojan oman tahdon toteutumiseen ja mahdollisuuteen tehdä juomistilanteissa itseä miellyttäviä valintoja. Toisin sanoen suomalaisnuorten mielikuvissa juomisen riskirajat eivät liity niinkään alkoholin kuin sosiaalisuuden määrään ja laatuun. Yksin juominen värityy nuorten kokemusmaailmassa kielteiseksi, koska yksin juominen nähdään reaktiona negatiiviseen tunnetilaan. Tämä nähdään hyvin vaarallisena: se voi johtaa jopa alkoholismiin tai itsemurhaan. Yksin juominen nähtiin vaarallisena myös siksi, että silloin juojalla ei ole porukan suojaa ja turvaa, minkä riskin nuoret liittävät myös kahdestaan juomiseen.

Sekä reaktiivisen että sosiaalisesti suojaamattoman juomisen ydinuhka on se, että kummassakaan tapauksessa nuorella ei ole kykyä tai mahdollisuuksia hallita omaa juomistaan ja tehdä siitä itselleen palkitsevaa. Nuoresta tulee itsenäisen subjektin sijasta sisäisten impulssien ja/tai alkoholin käyttäytymistä muuttavien vaikutusten objekti.

Myös aikuisten läsnäolo juomisessa uhkaa nuoren omaa toimijuutta. Yhtäältä aikuisten läsnäolo itse juomistilanteessa voidaan kokea juomaan painostamisena tai muunlaisena uhkana, jos aikuiset humaltuvat. Nuoret näkevät myös hyväksikäytön riskiä juomistilanteissa, joissa aikuiset ja nuoret käyttävät alkoholia yhdessä. Toisaalta aikuiset ja etenkin vanhemmat edustavat nuorten mielikuvissa tuomaria, jolle kiinni jääminen tietää rangaistuksia tai ainakin häpeää. Molemmat niin ikään vähentävät nuoren omia toimintamahdollisuuksia ja asettavat hänet van-

hemmille alistaiseen asemaan.

Positiivisena koettu juominen, jossa yksilön tahto toteutuu ja toimijuus säilyy, muodostuu nuorten mielikuvissa yhdessä toisten nuorten kanssa. Ongelmallisen juomisen vastakohtaksi asettuu nuorten mielikuvissa yhteinen juominen, joka tapahtuu hauskanpilotarkoituksessa, omasta tahdosta ja toisten kanssa niin, että nuori pystyy itse säätämään juomistapahtumia. Jukka Törrönen ja Antti Maunu (2005) nimittävät tilaa yhteistahdoksi: juominen orientoituu yhdessä juovan ryhmän samanlaisena jakamaan tahtotilaan ja odotuksiin yhdessäolosta.

Yhteistahto kuitenkin edellyttää, että toiset nuoret osallistuvat yhteiseen juomiseen samoin toivein, valmiuksin ja asentein, mikä ei aina ole itsestään selvää. Myös nuorten yhteisissä juomistilanteissa on mahdollista joutua toisten tahdon kohteeksi ja kadottaa oma toimijuus. Hyväksikäytön riski, porukan yhteinen sekoilu eli joutuminen kokonaisuudessaan alkoholin objektiksi sekä yksilöä uhkaava sosiaalinen paine juoda enemmän tai epämiellyttävällä tavalla ovat kaikki yhteistahtoa uhkaavia tekijöitä, jotka voivat käydä toteen täsmälleen samoissa tilanteissa kuin yhteistahdon toteutuminen.

Voidaan tiivistää, että nuorten mielikuvissa keskeinen hyvän juomisen edellytys on oman tahdon toteutuminen yhdessä toisten, samanlaisen tahdon jakavien nuorten kanssa. Tätä uhkaavat viidenlaiset tekijät:

1) omat, sisäiset ja kultivoimattomat tunneimpulsit

- 2) alkoholin aiheuttamat, käyttäytymistä muuttavat ja onnettomuuksia aikaansaavat humalaiset päähänpistot
 - 3) vanhempien ylivertainen tahto
 - 4) mahdollisuus joutua toisten ihmisten tungettelun, hyväksikäytön tai väkivallan kohteeksi
 - 5) juomistilanteeseen liittyvien odotusten aiheuttama tai toisten nuorten suoraan ilmaise- ma sosiaalinen paine toimia tavalla, jota ei koe mielekkääksi tai jota katu myöhemmin.
- Tulokset on esitetty kuviossa 1.

Logiikassa on paljon samaa kuin Pekka Sul- kusen 1980-luvulla haastatteleman, helsinkiläisen kaupunkikeskiluokan alkoholimentaliteetis- sa. Juppiajan ravintolakävijät näkivät hyvän juomisen olevan kompetenttien yksilösubjektien itse valittua toimintaa, jota yhtäältä uhkaa juoji- en sivistymättömät, ”raa’at” impulssit ja toisaal- ta toisten subjektien liian vahva ja hyväksikäyt- tävä, ”ylikypsa” tahto. Sopiva tasapaino raa’an ja kypsän välillä on tilanne, jossa kaikki toimijat osallistuvat tasavertaisina subjekteina yhteises- ti valittuun juomistoimintaan. (Sulkunen 1992, 98–108.)

On mielenkiintoista, että tämä logiikka ilme- ni 1980-luvulla nousevan eliitin pyrkimyksenä erottautua alempina pitämistään ryhmistä ja ni- den juomisesta, mutta 2000-luvulla siihen sa- mastuvat jo alaikäiset nuoretkin. Voidaan tulki- ta, että tästä aikanaan keskiluokkaisesta ja sosiaa- liseen nousuun liittyvästä mentaliteetista on tullut kolmen vuosikymmenen aikana suomalaisen alkoholikulttuurin valtavirtaa.

Kuvio 1. Nuorten omaa toimijuutta juomistilanteissa uhkaavat tekijät.

Johtopäätökset

Olemme tässä artikkelissa selvittäneet, miten nuoret ymmärtävät juomisen riskit ja miten erilaiset juomistilanteet vaikuttavat näihin ymmärrystapoihin. Tutkimuksemme täydentää Jaana Jaatisen (2000) tutkimuksen antamaa kuvaa suomalaisnuorten alkoholikulttuureista. Tutkimukssamme nuorten ei kuitenkaan tarvinnut tulla esiin omia juomiskokemuksiaan, vaan he saattoivat keskustella juomisesta yleisesti. Näin ollen nuorten ei tarvinnut perustella omaa juomistaan läsnä olevalle aikuiselle Jaatisen kuvaaman viattomuuden retoriikan avulla, toisin sanoen luoda itsestään aikuisten silmissä suotuisaa kuvaa peittämällä oma vastuu juomisesta ja korostamalla asemaansa tilanteiden ja sosiaalisen paineen uhreina.

Omassa tutkimukssamme alkoholinkäyttöä ei nähty vain ulkoisten olosuhteiden tuottamana ja oman tahdon ulottumattomissa olevana käyttäytymisenä, kuten Jaatisen tutkimuksessa, vaan päinvastoin: juomistilanteita arvioitiin juuri sen suhteen, tukevatko ne nuoren omaa toimijuutta. Riskialttiissa juomistilanteessa nuoren oma tahto kyseenalaistuu ja hän ei kykene itsenäisesti päättämään joko omasta juomisestaan tai käyttäytymisestään. Kun nuoren oman tahdon toteutuminen koetaan epävarmaksi, voivat seuraukset olla vakavia, kuten erilaisten onnettomuuksien uhriksi joutuminen tai alkoholisoituminen aikuisiässä.

Miksi nuoret sitten juovat vaikka ovat tietoisia riskeistä, ja kuten tämä artikkeli osoittaa, pitävät juomisen riskejä vieläpä varsin vakavina? Humalan ambivalenssi ja positiiviseksi määrittyvä riskinotto ovat aiemmassa tutkimuksessa olleet tärkeitä tulkintakehyksiä nuorten päihteidenkäytölle. Tästä näkökulmasta riskien tiedostaminen yllyttäisi nuoria juomaan. Näkemys tulee lähelle niin sanottua kielletyn hedelmän teoriaa, jossa nuorten juomisen motiiviksi nähdään heidän tietoinen halunsa hakeutua riskialttiiden ja siksi kiellettyjen harastusten pariin (ks. Törrönen 1999). Riskinoton elementin voidaan nähdä kuuluvan elimellisesti nuorten juomistilanteisiin siksikin, että ne tapahtuvat omaehtoisesti, jopa salaa ja ilman valvontaa.

Analysimme perusteella tulkitsemme kuitenkin niin, että nuorten riskiymmärrysten funktio on juuri turvallisten juomistilanteiden määrittämisessä. Turvallisessa juomistilanteessa nuorella on mahdollisuus vaikuttaa tilanteen kulkuun ja säädellä omaa juomistaan. Aineistossamme ko-

rostui siis pikemminkin pyrkimys riskien hallintaan kuin niiden ottamiseen kannustava puhetapa.

Tutkimukssamme esiin tullut nuoren oman toimijuuden korostuminen on merkittävä tulos siksi, että mediateksteissä ja aikuisten ajatuksissa nuorten juominen ymmärretään helposti irrationaaliseksi sekoiluksi, johon nuoret ajautuvat kavereiden painostuksesta. Tutkimuksemme kuitenkin osoittaa, että samoin kuin aikuistenkin alkoholinkäyttöä, myös nuorten juomistilanteita ohjaavat tarkat mielikuvat ja säännöt. Ensinnäkin nuorten juomiselle sallittiin erilaisia funktioita kuin aikuisten juomiselle. Nuorten juomisen luontevimmaksi kontekstiksi miellettiin nuorten keskinäinen tilanne ja alkoholinkäyttö aikuisten kanssa nähtiin ongelmalliseksi. Lisäksi oletettiin, että juomistilanteessa nuori tasapainoilee liiallisen humaltumisen ja hauskanpidon välillä, mutta toisaalta ylilyönteihin ei suhtauduttu kovin vakavasti. Näiden juomistilanteiden normatiivisten oletusten taustalla olivat nuorten ymmärrykset tilanteiden riskeistä. Tilanteita normittavat mielikuvat määrittävät nuorelle turvallisen ja nuoren omasta näkökulmasta oikeanlaisen juomisen rajat.

Toisaalta on otettava huomioon, että nuorten tietoisuus riskeistä (ja se, miten he niistä keskustelevat haastattelutilanteessa) ja varsinainen juomistapahtuma tulee erottaa toisistaan. Se, mikä ulkoapäin näyttää riskin ottamiselta, voi subjektiivisesta näkökulmasta olla osa käytäntöä (esim. Bloor 1995). Nuoret eivät välttämättä hae rakkalakaan juomisella riskinoton huumaa, vaan riskit ovat juomistapahtuman sivutuotteita, joita ei itse tilanteessa edes pohdita tai joita arvioidaan eräänlaisina työtapaturmina – harmittavina, mutta juomiseen väistämättä kuuluvina mahdollisuuksina. Riskien olemassaolo voidaan siis myös hyväksyä osaksi juomiskokemusta ja näin ollen riskien tiedostamisella ei ole juomista estävää vaikutusta.

Riskiyhteiskuntakeskustelussa on korostettu riskitietoisuuden jatkuvaa lisääntymistä sekä asiantuntija- että maallikotietoisuudessa. Nuorten odotetaan olevan yhä valveutuneempia elämässään eteen tulevista riskeistä. Aineistomme nuorten pohdintoja voikin pitää esimerkkinä nuorten riskitietoisuudesta. Toinen kysymys on, mihin nuoret perustavat riskiarviointinsa ja millä perusteella esimerkiksi juomiseen liittyvät riskiymmärrykset oikein muodostuvat. Nuorten juomisesta huolissaan olevat aikuiset usein olettavat, että tietoisuus juomisen riskeistä on peräisin

kasvatuksesta ja valistuksesta, siis aikuisilta itseltään. Tutkimuksemme osoittaa, että nuorten juomiseen liittämät riskit kuvaavat ennen kaikkea sitä maailmaa, jossa nuoret itse elävät. Nuorten ja aikuisten ymmärrykset juomisen riskeistä eivät siis kohtaa. Aikuisten varoitteletu kyllä heijastuvat nuorten riskiyymmärryksissä, mutta tutkimuksemme osoittaa, että nuorten riskiyymmärrykset liittyvät vahvasti heidän itse tekemiinsä juomistilanteiden määrittelyihin sekä heidän omien toimintamahdollisuuksien arviointeihin tilanteissa.

Se, että riskiyymmärrysten taustakankaana on aina nuorten oma sosiaalinen maailma, tulee ottaa huomioon myös päihdekasvatuksessa. Sen sijaan, että nuorille luennoitaisiin juomisen seura-

uksista esimerkiksi terveydelle, ulkonäölle tai taloudelle, yhteiseen pohdintaan kannattaa aikuisten johdolla ottaa juomistilanteiden sisäinen loogikka. Päihdekasvatuksessa on järkevää artikuloida niitä tekijöitä, jotka tekevät nuorten juomisesta ja muista sosiaalisista tilanteista vaarallisia tai pitävät ne miellyttävinä ja turvallisina. Parhaassa tapauksessa tällainen työskentely voi toimia yleisempänä sosiaalisena vahvistamisena: millaiset sosiaaliset suhteet, tilanteet, toimintatavat ja ominaisuudet johtavat nuorten itsensä mielestä ongelmiin ja kuinka he kokevat voivansa itse torjua parhaiten näitä riskejä? Aikuisten tehtävä on tarjota nuorille näitä valmiuksia eikä syötää nuorille omia käsityksiään.

KIRJALLISUUS

- Bloor, Michael: A users guide to contrasting theories of HIV-related risk behaviour. In Gabe, Jonathan (ed.): *Medicine, Health and Risk*. Oxford: Blackwell, 1995.
- Demant, Jakob: Youthful drinking with a purpose. In: *Intersections of age and sex in teenage identity work. Nordic studies on alcohol and drugs 24* (2007): 2, 149–176.
- Demant, Jacob & Järvinen, Margaretha: Constructing maturity through alcohol experience. *Focus group interviews with teenagers. Addiction Research and Theory 14* (2006): 6, 589–602.
- Engineer, Renuka & Phillips, Annabelle & Thompson, Julian & Nicholls, Jonathan: *Drunk and Disorderly. A Qualitative Study of Binge Drinking Among 18- to 24-Year-Olds*. Home Office Research, Development and Statistics Directorate, 2003.
- France, Alan: Towards a Sociological Understanding of Youth and their Risk-taking. *Journal of Youth Studies 3* (2008): 3, 317–331.
- Furlong, Andy & Cartmel, Fred: *Young People and Social Change. New Perspectives*. Buckingham: Open University Press, 2007.
- Griffin, Christine & Bengry-Howell, Andrew & Hackley, Chris & Mistral, Wilm & Sxmigin, Isabelle: 'Every time I do It I absolutely annihilate myself': Loss of (self-) consciousness and loss of memory in young people's drinking narratives. *Sociology 43*(2009): 3, 457–476.
- Harrikari, Timo: Riskillä merkityt. Lapset ja nuoret huolen ja puuttumisen politiikassa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 2008.
- Heikkilä, Riie: Puhuva ryhmä. Esimerkkitapaus ryhmähaastattelun käytöstä sosiaalitieteellisessä tutkimusasetelmassa. *Sociologia* (2008): 4, 292–305.
- Hibell, Björn & Guttormsson, Ulf & Ahlström, Salme & Balakireva, Olga & Bjarnason, Thorodddur & Kokkevi, Anna & Kraus, Ludwig: *The 2007 ESPAD Report. Substance Use Among Students in 35 European Countries*. Stockholm: The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs, 2009.
- Huurre, Taina & Lintonen, Tomi & Kivuruusu, Olli & Aro, Hillevi & Marttunen, Mauri: Nuoruusiän runsaan alkoholin käytön pitkäaikaisvaikutukset aikuisiän psykososiaaliseen hyvinvointiin. *Yhteiskuntapolitiikka 76* (2011): 3, 278–288.
- Jaatinen, Jaana: Viattomuuden tarinoita. Nuoret päihdekulttuurinsa kuvaajina. Raportteja 251, Helsinki: Stakes, 2000.
- Jørgensen, Morten & Hulvej, Curtis & Christensen, Tine & Haudrup, Pia & Grønbbæk, Morten: Harm minimization among teenage drinkers: findings from an ethnographic study on teenage alcohol use on a rural Danish community. Research report. *Addiction 102* (2007): 4, 554–559.
- Katainen, Anu: Challenging the imperative of health? Smoking and justifications of risk-taking. *Critical Public Health 17* (2006): 4, 295–305.
- Leigh, Barbara: Peril, chance, adventure: concepts of risk, alcohol use and risky behavior in young adults. *Addiction 94* (1999): 3, 371–383.
- Le Breton, David: The anthropology of adolescent risk-taking behaviours. *Body and Society 10* (2004): 1, 1–15.
- Lupton, Deborah & Tulloch, John: 'Life would be pretty dull without risk': voluntary risk-taking and its pleasures. *Health, Risk & Society 4* (2002): 2, 113–124.
- Lyng, Stephen: Edgework: a social psychological analysis of voluntary risk-taking. *American Journal of Sociology 96* (1990): 4, 851–886.
- Maunu, Antti: Leiskaa steissillä, romansi mökillä. Pääkaupunkiseudun ammattiin opiskelevien ja lukiolaisten juomisen sosiaaliset motiivit ja juomisen koetut häiät. Helsinki: Elämäntapaliitto, 2011.
- Maunu, Antti & Simonen, Jenni: Miksi [Suomessa] juodaan? Nuoret, humala ja sosiaalisuus. Teoksessa Mäkelä, Pia & Mustonen, Heli & Tigerstedt, Christoffer (toim.) *Suomi juo. Suomalaisten alkoholinkäyttö ja sen muutokset 1968–2008*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2010.
- Measham, Fiona: The decline of ecstasy, the rise of

- 'binge' drinking and the persistence of pleasure. *Probation Journal* 51 (2004): 4, 309–326.
- Morrissey, Sean Afnan: Performing risks: catharsis, carnival and capital in the risk society. *Journal of Youth Studies* 11 (2008): 4, 413–427.
- Mäkelä, Klaus & Virtanen, Matti: Kauppaoppilaiden suomalainen humala. *Alkoholipolitiikka* 52 (1987): 4, 162–171.
- Plant, Martin & Plant, Moira: *Risk-takers: Alcohol, Drugs, Sex and Youth*. London: Routledge, 1991.
- Pyörälä, Eeva: Nuorten aikuisten juomakulttuuri Suomessa ja Espanjassa. Tutkimuslause n:o 183. Helsinki: Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos, 1991.
- Raisamo, Susanna & Pere, Lasse & Lindfors, Pirjo & Tiirikainen, Mikko & Rimpelä, Arja: Nuorten terveystapatutkimus 2011. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2011. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimusraportteja ja julkaisuja 10. Helsinki. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuslaitos, 2011.
- Raitasalo, Kirsimarja & Simonen, Jenni: Alaikäiset juovat entistä vähemmän, mutta nuorten aikuisten juominen lisääntyy. *Yhteiskuntapolitiikka* 76 (2011), 1, 17–29.
- Simonen, Jenni: Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Teoksessa Tigerstedt, Christoffer (toim.): Nuoret ja alkoholi. Julkaisuja 75. Helsinki: Alkoholi- ja huumetutkijain seura & Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 75, 2007.
- Sulkunen, Pekka: *The European New Middle Class*. Aldershot: Avebury, 1992.
- Sulkunen, Pekka & Egerer, Michael: Reception Analytical Group Interview. A Short Introduction and Manual. Working Papers of Images and Theories of Addiction no 1. Research Reports no 260, Department of Sociology. Helsinki: Helsingin yliopisto, 2009.
- Törrönen, Jukka: Juomisen vapaus ja vastuu. Sosio-semioottinen analyysi alkoholipoliittisesta liberalismista maallikkoajattelussa. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia No. 234. Helsinki: Helsingin yliopisto, 1999.
- Törrönen, Jukka: Identiteettien ja subjektiasemien analyysi haastatteluaineistossa. Teoksessa Ruusu-vuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.): Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 2010.
- Törrönen, Jukka & Maunu, Antti: Pihvin pariin punaviini, raju ryyppäys risteilyllä. Juomistilanteiden lajityypit ja sukupuolisidonnainen säätely päiväkirjoissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 71 (2006): 5, 499–514.
- Törrönen, Jukka & Maunu, Antti: Kevyet irtiotot ja raskas sosiaalisuus. Alkoholi nuorten aikuisten ravintolailtaa kuvaavissa kertomuksissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 70 (2005): 3, 266–282.
- Törrönen, Jukka & Sulkunen, Pekka: Tutkimus- ja interventio menetelmät. Teoksessa Holmila, Marja (toim.): Yhteisö ja interventio. Alkoholihaittojen paikallinen ennaltaehkäisy. Tutkimuksia 73. Helsinki: Stakes, 1997.
- Vaaranen, Heli: Kaaharipoikia ja rappioromantiikkaa. Tutkimus erään kaahailukulttuurin elämänilosta ja tuhoisuudesta. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja A30. Espoo: Teknillinen korkeakoulu, 2004.
- Wall, Erika & Olofsson, Anna: Young people making sense of risk. How meanings of risk are materialized within the social context of everyday life. *Young* 16 (2008): 4, 431–448.

SUMMARY

Anna-Sofia Lehto & Anu Katainen & Antti Maunu: The will of others as risk? A qualitative analysis of perceptions of alcohol-related risks among Finnish schoolchildren aged 15–16.

This article set out to analyse how young people in Finland perceive the risks of alcohol use and how these risk perceptions are associated with different drinking situations. We started from the premise that young people have their own ideas of safe and sensible drinking and that these ideas are not necessarily consistent with adults' views of the risks associated with young people's drinking. However in order to have meaningful discussion about young people's drinking and in order to have successful prevention, it is crucial that young people's own ideas and perceptions are properly and fully understood. The data for this research were gathered in group interviews with 18 Finnish ninth-graders aged 15–16. The stimulus material for the interviews consisted of short movie clips showing young people in different drinking situations. Data analysis focused on the risk factors highlighted by the young interviewees in relation to the social situations described in the movie clips. Our findings show that young people are indeed aware of

the risks of drinking and that they carefully interpret the various clues related to the drinking situation when assessing the magnitude of the risks. Based on the analysis it appears that for young people, the risks of alcohol use are associated with the social drinking situation rather than with health, for instance. Young people make their judgements of risk based on whether it is possible in social situations to make choices they feel comfortable with. It was felt that the risks of drinking materialize in situations where young people cannot have their own will. In young people's perceptions the opposite pole of problem drinking was social drinking for the purpose of having fun, on one's own will and together with other people so that the young individual has control over the unfolding drinking situation. A key discovery of our study from the point of view of preventive work is that awareness of risks does not necessarily have the effect of deterring or preventing drinking in young people's own drinking situations, because risks can be accepted as part of the drinking experience.

Keywords: young people, alcohol use, risk perceptions, stimulated group interview